

JOHANNES KREJBERG HAAHR ►► Luther beskriver Djævelen som Guds lænkehund. Også selvom vi måske ikke altid føler de grænser, som Gud har sat for hans udfoldelse

Maler Luther Fanden på væggen?

Luther minder os om, at Djævelen eksisterer, men også om, at han blot raser som en lænket hund

AF JOHANNES KREJBERG HAAHR

At kalde Djævelen en tilbagevendende figur i Luthers forfatterskab er nærmest en underdrivelse. Igen og igen stikker Djævelen sit stygge ansigt frem sammen med sit trofaste følge: fristelser, anklager, synd og død. Og det er vel at mærke med hud og hår og ja, et frygtindgydende ansigt, at vi møder ham. Djævelen er til stede på en konkret og ligefrem måde, som kan virke fremmed på os i dag.

Nuvel, vi taler (forhåbentlig) stadig om fristelser, synd og ondskab, men kun sjældent sætter vi ord på den personificerede ondskab, Djævelen, som bagvedliggende årsag og inspiration bag al destruktivitet og modstand mod Gud og hans ord.

Er dette en mangel? En negativ konsekvens af det fornuftsprægede verdensbillede, som vi uvilkårligt er præget af? Eller maler Luther Fanden på væggen? Er hans fokus på Djævelen snarere et udtryk for et overtroisk og middelalderligt verdensbillede, som vi kan kaste i samme skraldespand som hans antisemitisme og hans militante holdning til bøndernes oprør?

Positiv over for menneskelig fornuft

Lad mig begynde med at svare på det sidste spørgsmål ved hjælp af en lille afstikker til Luthers menneskesyn. Luther var nemlig langt mere positiv over for det naturlige (og dermed syndlige) menneskes fornuft, end man måske kunne tro. Ja, han går så langt som at kalde fornuften "det bedste i sammenligning med alle ting i dette liv" og ligefrem "guddommelig".

Generelt er hans syn på menneskets iboende evner nok blevet tolket mere negativt end berettiget. Dette kan skyldes hans betoning af arvesynden og menneskets totale afmagt i sin egen kamp mod synden. Denne betoning understregede han kraftigt over for den katolske kirke, der tværtimod så

Djævelen eksisterer, men er som en lænkehund: Han må lade sit raseri begrænse til en cirkel, hvorfra han kan råbe og skrike sine anklager.

►► Når Luther taler så meget om Djævelen, skyldes det ikke, at han er middelalderligt overtroisk. Nej, det skyldes, at han taler teologisk

Johannes Krejberg Haahr

positivt på menneskets evne til at overvinde synden.

Ikke desto mindre må vi huske Luthers skarpe skelnen mellem – på den ene side – menneskets relation til Gud, hvor syndeoprøret og afmagten er total, og – på den anden side – menneskets relation til omverdenen, hvor både syndighed og kærlighed eksisterer side om side.

Luther understreger, at den almenmenneskelige fornuft eller filosofien, som han

kalder den, er en vigtig inspirationskilde til at skabe gode og sunde rammer for det almindelige samfundsliv.

Dog er det altafgørende, at vi forstår, at filosofien og dermed "den videnskabelige og humanistiske verdensorden" er begrænset. Den er nemlig underlagt syndefaldet og derfor kun egnet til at beskrive forhold i verden så vidt, som mennesket i al dets begrænsning forstår dem.

Filosofien er teologiens lænkehund

Over(for) filosofien står teologien. Den er ikke en ligeværdig eller supplerende tilgang til beskrivelsen af virkeligheden, men en mere virkelig og dybere indsigt, der ikke begrænser sig til vores sansbare og målbare virkelighed. Teologien og dens troskundskab kan beskrive ting, der ikke kan måles, eksempelvis at vi er skabt i Guds billede, og at mennesket enten frelses eller fortabes. Som sådan er fornuftens domæne indram-

met og afgrænset af teologiens mere omsiggribende erkendelser.

Når Luther taler så meget om Djævelen, skyldes det altså ikke, at han er middelalderligt overtroisk. Nej, det skyldes, at han taler teologisk. At han ser bagom de menneskeligt fornuftsorienterede årsager og forklaringer.

Eksempelvis kan en sygdom både beskrives som Djævelens værk på grund af al lidelses egentlige ophav i det syndefald, som Djævelen i skikkelse af en slange inspirerede til (en teologisk troskundskab) samtidig med, at sygdommen rent lægevidenskabeligt kan være afstedkommet af en virus (en fornuftskundskab). Dette er i det mindste én forklaring på, hvorfor Luther trækker Djævelen ind på steder, hvor vi i vores rationelt dominerede tankegang ikke ville tænke ham ind.

Djævelen er tandløs i mødet med Kristus

På denne måde aktualise-

rer Luther også igen og igen åndskampen mellem Gud og Djævelen som en stadig reel virkelighed. Den åndskamp er vi som kirke en medspiller i. Men udfaldet af denne kamp er givet på forhånd. Djævelen er i Kristus overvundet, og står vi på Kristi side, står vi på den sejrende side.

På samme måde som filosofi og menneskets kundskab er teologiens lænkehund, kan Luther beskrive Djævelen som Guds lænkehund. Også selvom vi måske ikke altid ser og føler de grænser, som Gud har sat for Djævelens udfoldelse.

Vi kan i vores rationelle tid nok have brug for Luthers påmindelse om Djævelens reelle eksistens som den bagvedliggende inspirator til al ondskab, synd og død. Men mindst lige så vigtigt er hans påmindelse og forsikring om, at Djævelen blot raser patetisk som en lænket hund. Han er magtesløs og må lade sit raseri begrænse til en cirkel, hvorfra han kan råbe og skrike sine anklager herfra og til dommedag.

Derfor kan hver kristenmand fryde sig og springe

"Ved at tale om Djævelen aktualiserer Luther igen og igen åndskampen mellem Gud og Djævelen som en stadig reel virkelighed," siger Johannes Krejberg Haahr.

højt af glæde.
Og myldred djævlæ frem på jord
og os opsluge ville,
vi frygter dog ej fare stor,
de deres trusler spilde;
lad rase mørkets drot
med løgn og mord og spot,
han har dog få't sin dom,
da Krist til jorden kom,
et ord ham nu kan fælde.
(SOS 547)

Reformationen har stadig relevans

Selv om det i år er 500 år siden, reformationen rullede over Europa, er der stadig tanker, vi kan lære af i 2017. I anledning af Luther-året har Tro & Mission derfor bedt seks personer, der er eksperter på et eller flere Luther-emner, om at skrive en artikel hver til avisen.

Artiklerne fokuserer på udvalgte tanker fra reformationen, som er særligt aktuelle i LM i dag.

DET ALMINDELIGE PRÆSTEDØMME <i>Peter Olsen, ansat prædikant i LM</i>	T&M NR. 13
BIBELN PÅ MODERSMÅLET <i>Christian Højgaard, ph.d.-studerende</i>	T&M NR. 14
KALD OG STAND <i>Jens Ole Christensen, sognepræst</i>	T&M NR. 15
GODE GERNINGER FOR NÆSTENS SKYLD <i>Asger Højlund, professor</i>	T&M NR. 16
FORHOLDET TIL SYNDEN <i>Daniel Burgdorf, bibelskolelærer på LMH</i>	T&M NR. 17
SATAN OG HELVEDE <i>Johannes Krejberg Haahr, bachelor i teologi og cand.it</i>	T&M NR. 18